

Frågor och svar om reglerna om dygnsvila

-Går det att göra undantag från reglerna om dygnsvila i arbetstidsdirektivet och arbetstidslagen?

Det är möjligt att göra avvikelser från direktivet i lag eller kollektivavtal om arbetstagarna ges motsvarande kompensationsledighet eller, i undantagsfall, ges annat lämpligt skydd. Det går även att göra avvikelser från arbetstidslagen, men det får då inte handla om regler som är mindre förmånliga än de som följer av direktivet.

-Om man gör en tolkning att en viss avvikelse från direktivet är tillåten och inför en sådan regel i nationell lag eller i kollektivavtal, vem prövar om den stämmer?

Ytterst är det EU-domstolen som avgör hur direktivet ska tolkas och vilka avvikelser som är tillåtna. Reglerna om arbetstid är en del av EU:s stadga för de grundläggande rättigheterna och EU-domstolens praxis när det gäller avvikelser från reglerna om dygnsvila har hittills varit förhållandevis restriktiv. Det gör i sin tur att domstolen troligtvis kommer att se strängt på större avvikelser från dygnsvilan. Ett land som inte rättar sig efter vad domstolen säger kan dessutom få betala höga böter.

- Hur jobbar resten av räddningstjänsten i Europa?

I det sammanhanget är det viktigt att framhålla att det är Sverige som granskas just nu. Om det visar sig vara fler länder som enligt EU-kommissionens mening tillåter alltför stora avvikelser kan även dessa länder bli föremål för granskning och kritik från kommissionens sida.

-Vad är det som skiljer kommunal blåljusorganisation från statlig?

Det finns ett undantag för dessa verksamheter i arbetstidslagen: Bestämmelserna om bl a dygnsvila i arbetstidslagen gäller inte inom offentlig verksamhet för arbete som är speciellt för verksamheten och som är av sådant slag att konflikt inte kan undvikas med direktivet. Sådant arbete kan förekomma hos bl a Försvarmakten, Polismyndigheten och Säkerhetspolisen

-Får vi inte redan kompensationsledigt enligt vad som gäller idag?

De nuvarande reglerna om dygnsvila i kollektivavtalet Allmänna Bestämmelser (AB) uppfyller inte direktivets krav på att en arbetstagare ska ha rätt till minst 11 timmars sammanhängande dygnsvila under varje 24-timmarsperiod. Det är också bakgrunden till att EU-kommissionen har riktat kritik mot Sverige och som i sin tur har lett till att reglerna i kollektivavtalet kommer att ändras fr o m den 1 oktober i år.

Vad händer efter den 1 oktober?

Den tidigare överenskommelse under november 2022 gäller allmänna bestämmelsen och börjar gälla den 1 oktober 2023 som kan sammanfattas enligt följande:

Minst 11 timmars vila gäller per 24 timmars arbetad period.

Dygnsvila ska komma emellan arbetsperioder.

Klockslag för dygns bryt ska framgå av schemat.

Lokala avvikelser är inte längre möjliga.

Vad gäller beredskap: den kan fortsatt läggas under dygnsvilan, ingen förändring har gjorts i den delen.

Vilka undantag är möjliga att göra?

Här får vi skilja på undantag från planerad arbetstidsförläggning och tillfälliga avvikelser.

När det gäller **planerad förläggning** i verksamheter som ansvarar för liv, hälsa och säkerhet och om det är nödvändig för verksamheten, ges möjligt till två avvikelser:

1. Undantag kan göras från "alternering" av dygnsvila och arbetspass. Med andra ord ordinarie arbetstid och jourtid kan läggas ihop utan dygnsvila emellan upp till max 20 timmar.
2. Dygnsvila kan kortas ner till lägst 9 timmar, arbetstagare ska kompenseras med vila nästkommande dygnsvila och compensationen ska hänga ihop med den vilan.

Undantag 1 och 2 KAN inte kombineras för en och samma arbetstagare och under samma beräkningsperiod. Medbestämmande förhandling måste genomföras innan något undantag kan göras.

3. **Tillfälle avvikelse** där det inte går att planera till exempel aktivt arbete under beredskap eller overtidsarbete

Vila ska läggas i anslutning till nästkommande dygnsvilan och vara sammanhängande

Undantag 1 och 3 bör undvikas. Om man väljer att göra det då ska särskilda kompensationsregler införas.

Vad händer med redan befintliga lokala avtal?

De nya reglerna gällande dygnsvilan är normerande vilket betyder att lokala avtal måste anpassas till nya allmänna bestämmelse.

Vad innebär tilläggsavtalet om dispens?

Den 5e maj träffades ett tilläggsavtal som kan öppna upp att arbetsgivaren ansöker om att undantas från de nya dygnsviloregler. Detaljer om dispensförfarande framgår i mer detaljer här.

Dispens från nya AB kommer inte vara möjlig förrän 1 februari 2024.

Vad gäller mellan 1 oktober 2023 och 1 februari 2024?

De nya dygnsviloregler enligt AB kommer att implementeras 1 oktober 2023 med undantag för verksamheter inom personlig assistans. Bilaga R (brandmännens bilaga) och Bilaga J kommer att ha mer öppnare regler och de nya avtalen gäller efter 1 februari 2024. Till exempel kommer brandmän som omfattas av bilaga R att tillämpa de nuvarande regler fram till 1 februari 2024.

Vad gäller för personal inom räddningstjänst som omfattas av reglerna i AB men har kolleger som går på Bilaga R?

Reglerna i Bilaga R är mer öppna och utgår ifrån undantagen i AB. Däremot krävs inte någon MBL förhandling för att göra de undantagen som AB kräver. För att kunna göra undantag från AB måste det handlar om verksamhet för liv, hälsa och säkerhet, vara nödvändig för verksamheten att undanta enskilda arbetstagaren från alternering av arbete och vila. Det kräver också lokal MBL förhandling.